

Bétsből, Mártzius' 31-dikén 1818.

Szent Ilona.

Mint most látjuk, azon Jegyzések, mellyek a' Minister Lord Bathurst beszédére, mellyet ő Napoleon fogságban való tartatásáról a' parlamentumban tavaly Mártzius' 18-dikán elmondott, 's mellyet annak idejében a' M. Kurir is kiadott volt, Sz. Ilona szigetén tétettek, a' Napoléonénak magájénak mondatnak lenni. Ezek úgy találtak útát Sz. Ilonáról London felé, hogy rajta voltak ezek: Imprimatur, Longwood, Oktob. 9-dikén 1817; Napoleon: Ex-Marschal Bertrand pedig egy mellék jelentésben hiánylatkoztatja, hogy az egész munka a' nevezett hónapnak 7-dikén a' Kormányozónak Hudson Lowénak, a' végre, hogy a' Ministerhez Lord Liverpoolhoz Londonba küldje, által adáttott. Az irásokhoz voltak mellékelve továbbá azon rendelések is, mellyekkel a' Kormányozó a' Napoleon addig volt tartatásának módját megszorította, azon levelezésekkel egyetemben, mellyek ezen tárgy felett a' Kormányozó és a' Napoleon titoknokjai között folytak. —

A' Londoni Times nevű újságlevelek' írója úgy ítél, hogy az Anglus igazságosságnak kötelessége az, hogy annyi just engedjen Bonaparténak, hogy ő a' maga panaszait nyomtatásban való közönségesséttetés által az Anglus Monárkhának és népnek szeméik' elejébe terjeszthesse: melyre nézve maga a' nevezett újságíró summásan összeszemelte ezen irásokat 's leveleiben köz kézre botsátotta őket.

Azt mondja az újságíró, hogy Bonaparte, a' maga megszokott diribdarab (nem egymásból folyó) 's minden igazat magának tulajdonító szollásformáji szerént és hangon, protestál az Anglus parlamentumnak 1816-ban April. 11-dikén költ határozása ellen, azt a' Sylla' számkivelő törvényének nevezi; megtagadja a' parlamentumtól azt a' just, hogy ez ötöt a' Ministerek' hatalma alá vethesse, 's ezektől is azt, hogy ő reá nézve szorosabb rendeléseket tehessenek, vagy pedig hogy erre valamely harmadik embernek hatalmat adhassanak. Megszorító rendeléseknek tartja kiváltképpen ezen négy pontokat, úgy mint: Hogy ő Sz. Ilona szigetére zárattassék; hogy Generalis Bonaparténak neveztessek; hogy egy Anglus tisztnek kísérése nélkül a' szigeten le 's fel ne járhasson; és hogy minden hozzá menő és tölle jövő levelek megnyitás végett az Anglus tisztelnek által adattassanak. —

Azután Minister Lord Bathurstnak a' parlamentumban tartott beszédét veszi elő Bonaparte, azon pontrolpontra végig megyen, nagy részint minden erősítéseinek száraz szókkal ellent mond; a' Kormányozónak H. Lowe urnak magaviselését gyalázza, 's azt legfőbb grádusban kegyetlennek 's önnön kedvejárása szerént valónak mondja lenni. —

Személyes szenvedéseire is kibotsátkozik az író (Bonaparte). Ezeket erősítvén: A' Longwood nevű ház (melly most az ő lakhelye), ennekeltta tsűr volt; a' szigetnek legunalmasabb részé-

ben fekszik, a' hol se' víz, se' fa, se' árnyék, se' zöldség nem taláztatik; a' Hormányozó (kit ő, azért hogy ez öt tsak Generalis uramnak szollit, visszatomlólásnak okáért, Kommandánsnak nevez) néki, hogy a' lakosokat házaikban meglátogathassa, vélek beszélgethessen, és kíséző nélkül kilovagolhasson, megtiltotta, melly miatt ezen időtöltéstől már 18 hónapoktól fogva meg van fosztatva. Eppen illy kevéssé nem akar ő, az eleibe szabott feltételek alatt, levelet is, se' küldeni se' elfogadni. Az eleség Sz. Ilona szigetén méregdrága, 's az ő és hozzátartozók még se kapnak többet 800 font Sterlingnél (valami 80,000 forintoknál) a' melly summából közülök egy személyre nem jut több 10 Anglus pénzénél (27 krajtzárnál), melly nem több egy közkatonaszóldnál. A' list az utóbbi időkben olly rossz volt, hogy ő maga (Bonaparte) már három hónapoktól fogva nem evett kenyeret; magát ülő életre adni kéntelenítettvén, a' lábaji dagadozni kezdettek; foghúsába a' Scorbutus bele kapott. —

Mind ezek után még egyszer felhozza a' feljebb említett négyféle megszorításokat, és úgy itél, hogy a' nemzetek' törvényei ezek által megsértetnek: — „Sem a' Frantziák' sem az Anglusok' historiájában nem lehet példáját találni, úgy mond, hogy valamely hadi fogoly valaha a' földnek túlsó felére, egy olly magános szigetre vitetett volna, mellyet mindenfelől tenger veszen körül. Ha, tsak minden elszökhetés ellen bátorságos helyet akartak számára keresni, Angliában e' végre nem lett volna kastélyok' dolgában való fogvatkozás; de nem lett volna ám ott meg a' Napfordulási kerületnek egészégrontó égalja! — Annak is, y néki az illendő titulust meg nem adják, éppen így nints az ő bizonyosabb megőrzetéséhez semmi befolyása, hanem tsak az a' célzás van véle, hogy egy szeren-

tsellen Fejedelemnek állapota még kevésebbé tétetődjék. Külömben eddig megtartották a' hadi foglyok azon titulust, mellyel a' magok elfogattatásának idejében bírtak. Hiszem a' Britannus Országloászéknek szemei előtt a' Bourbonok országolai soha meg nem szüntek: de a' Frantzia Respublika országolást 's a' negyedik Dynastiának (a' Bonaparte háznak) országolását, az Anglus Országloászék nem tartja törvényesnek. Ha az Anglus Országloászék azt erőssíti, hogy az Amiens békességnek idején a' Bourbonok országoláltak, annyi, mint ha azt is erőssítene, hogy Kardinalis York az 1785-dik esztendőben kötött békességnek idején Angliában országolt, és hogy XIII-dik Károly Király Svétziában nem országolt volna. De az illyen visszafordult princzipiumoknak bevétele, minden thronusokat felfordítana, 's minden népeknél kitsiráztatná a' revolúciónak magyát.

Nagy Britannia.

A' Clarencei Hertzeg a' Porthmouthi kikötőhelybe vette vala e' hónap 6-dikán útját, a' hol az ő második (hasonlóképpen nem törvényes házasságból született fija) ekkor állott szolgálátsába, mint Midschipman (Felvigyázó) a' Spartan nevű hajón. A' következő vasárnapot ismét Wyckham kisasszonynál töltötte ő kir. Hertzegsége, melly által újabban megerősítette a' közönséget azon vélekedésben, hogy nem akar elállani ezen házosságtól.

Hosszas vélekedés után végezetre az alsó ház is törvénytévé a' Ministereknek azon kívánságát, hogy ők azon dolgokért, a' miket a' Habeas Corpus Aktának felfüggesztetése alatt tettek, semmi számadással ne tartozzanak.

Lord Erskine kilentz más Lordokkal egygyütt, kiknek neveik, Holland, Lansdown, Auckland, Roslin, King,

Kaernarvon, Groszvenor, Lauderdale, és Montford, az említett törvénynek meghatározatása után ilyen protestálást terjesztettek a felső ház elejébe: — „Az alólírtak meggyőzöttetvén, asfelől, hogy semmi igaz ok nem volt arra, hogy a Habeas Corpus Aktát fel kelljen függeszteni; arról is meggyőzöttetve lévén, hogy a Habeas Corpus Aktának felfüggesztése tellyességgel nem ad hatalmat sem arra, hogy tsak kedvtartás szerént való emberfogdosások történjenek, sem arra, hogy az ezen idő alatt folyt dolgok ilyen nagy titkolódással vitessenek véghez; végezetre arról is meggyőzöttetvén, hogy a Ministerek által az ő tselekedeteikre nézve kívántatott, úgy nevezett In demeritási törvénye, nem egyébre, hanem tsak az árulkodóknak és spionoknak buzdítatásokra szolgáló eszköz legyen: mind ezekre való tekintetből ők ezen törvény ellen nyilvánosságosan protestálnak.

A Mártzius 4 dikén ójtzaka kegyetlenkedett szélvész, vagy Orkán, rettenetes pusztításokat tett. Tsak, közelébb találtatott hajók közzül, melyekről már hír érkezhetett, 300 felől tudták, hogy elsüllyedtek. A partokon sok házakat és töltéseket össze rontott és szaggatott a tengernek kiáradott vize. A Doveri kikötőhely előtt egy új homokpad formálódott. Öt Midshipmánok, mind jó familiából való emberek, Portsmouthban, a szörnyű széllel nem gondolván a theátrumra akarván evezni, felfordultak a tengerbe veszték.

Frantziaországban is szörnyű károkat okozott éppen ez a szélvész.

Északi Amerika.

A Ministeriumnak a tengeri dolgokra ügyelő Cancellariája egy előadást hirdtetett ki az újságlevelekben asfelől, hogy mennyiben vétetett legyen már munkába a Congressusnak az a rendelése, hogy a régi hajók igazgattassanak a újak épít-

tette senek. Ezen előadás szerént most egy-szeriben 10 linea és 10 Fregát hajók vannak munkában az egyesült Státusoknak külömbkülömb építő mívhelyeikben, mellyek ha az Előülő's a környülállások kivánni fogják, tüstént készen lel tnek's a tengernek ereszthetik vitorlájikat. —

Ezen környülállásoknak említése mellett maga a Londoni Ministerialis Kurir úgy nyilatkozatá ki magát, hogy ő nem kévérsé fél attol, hogy az Amerikai szövetséges Státusok és Spanyolország között, nem soká kiüthetnek az ellenségeskedések.

A képviselői kamarájában olly jóvállás fordult elő: nem régen, hogy hataldék nélkül meg kell hatalmazni az Előülöt, hogy a Spanyol alattvalók ellen visszatromfolással élhessen, ha a Spanyol Országlószék Meade nevű Amerikai Konzult és polgárt, a ki Kadiks mellett a Catalina kastélyban fogva tartatik, tüstént szabadon nem bocsátatja. Ezen jóvállást megvizsgálás végett közönséges megegyezéssel különös biztosság elejébe adta a gyűlés.

A nevezett Kadiksi Amerikánus Konzulnak a felesége is adott egy kérelmet a Congressus elejébe, melyben azt erősíti, hogy a Spanyolországban lévő Angulus Agensek az okaji az ő férje szenvedésének és szerentsétlenségének. De ezen utolsó állatásra azt mondja a Londoni Ministerialis Kurir, hogy ő nem reméneli, hogy ez igaz legyen.

B r a s i l i a.

Rio-de-Janeiróbol jött levelek jelentik, hogy ő Leghüségesebb Felsőge a Portugallus Király is beállott a Szent Szövetség nevezete alatt esmeretes kötésbe.

Spanyol Amerika.

A Királyi seregek 1,200 gyalogokból és 1000 lovasokból álló insurgens armá-

dát, a' melly Gënerális Zaraza által vezéreltetett, egy helyen magánosan megszorítván, megverték. Tsak 600 lovasok futhattak el. A' győzedelmesek a' ágyut és 4 zászlót nyertek. Ezt a' győzedelmet a' Kir. seregek fő vezére Morillo nyerte Caraccastól néhány napi járásnyi távolságra,

A' Buenos Ayresi közönséges levelek szerént az Országlószéktől kiadatott tudósításban 33-ra tétetik azon Spanyol hajóknak száma, mellyeket ott az insurgensek Nov. 1. ső napjától fogva December 6. dikáig, igazságos ragadománynak vagy zsákmánynak lenni, törvényes ítélet szerént megesmertek. Ugyan azon idő alatt pedig ismét 8 újabb elfogott Spanyol hajókat vesettek-be a' La Pláta torkába. Az egygyiken ezen hajók közül a' Caraccasi 's Limai Királyi Kormányzóknak levelezéseiket 's egyéb hivatali Aktaikat is elfogták.

Spanyol Ország.

Az Udvári újságban hivatali módon kihirdették már a' Mina elfogattatását is (két már jó ideje hogy agyon is lőttek). Ötöt Orantia nevű Oberster fogta-el. Ezen nevezetes és szerentsés történetnek 's vitézségnek örök emlékezetben való fenntartatására azt határozta az Országlószék, hogy minden katoná, a' ki ott jelen volt, illy irással való emlékeztető pénzt (medállíát) hordozzon a' mejjén: **Ez, véget vetett a' Mina' beütésének.** — Az a' Dragonyos, a' ki Minát megfogta, jutalomban 500 piastert és illyen emlékeztető pénzt kapott: Ez a' katoná fogta-meg Minát az árulót!

Azt írja erről a' Mináról a' Mexikói Vice-Király, hogy az egész lárma, mellyet ez, a' Mexikói vidékre való beütéssel csinált, nem annyira táborozásnak vagy hadakozásnak, hanem inkább tsak a' regularis seregek előtt való futásnak

és bujkálásnak tartathatik. Partját se' fogták nem tsak a' föld' lakozai, hanem még a' több insurgens vezérek se', azért, hogy irigykedtek reá.

Algír ia.

Innét olyan, eleinten tsaknem hitelre is érdemetlen, de már most kétségbe sem hozattatható újságot olvasunk a' közönséges levelekben, hogy az új Dey, Aly, kiról egy időtől fogva olly sok rosszat olvastunk, a' pestist elkapván, meghalt! — Helyette az ő első Ministere, kit Coja de Cavalli nével látunk az újságokban nevesíteni, lépett minden erőszak nélkül, az uralkodásra,

Sv é t z i a.

Rahe nevű Prépost, ki mint pap-ság' követje úgy van most Stockholm-ban az országgyűlésen, ollyan jóvallást terjesztett ezen gyűlés elejébe meghatározás végett, hogy a' ki theologiai vagy morális tudományról való könyvet akar kinyomtattatni, azt, ha nem Dán nyelven van írva, avvagy ha Svétiai hazai nyelven van és ts teljes árkust nem tesszen, tartozsék azt Censúra alá bocsátani; és hogy a' könyvnyomtatók, ha a' Svétziában Uralkodó vallás' tudománya ellen való irásokat megzfóoló munkák adattatnak-be hozzájuk, ők azokat köntelenek legyenek tulajdon költ.égekön kinyomtattatni: hanem a' Constituzióra ügyelő biztosság úgy ítélvén, hogy ezen jóvallás, tsak nyomtatásbéli szabadság ellen való czélzás, 's egy theologiai Censúrának behozattatására való törekedés volna, azt nem hagyta helybe és visszavetette.

Olasz Ország.

Bizonyosnak írják lenni, hogy a' Római és Nápolyi Udvarak között is készen van már a' Concordata, mellyen ezen Udvaraknak meghatalmazott Ministeraikk

egy időtől fogva Terracinában dolgoztak.

Siciliából azt írják, hogy a' folyó Mártz. 20-dik és következő napján szörnyű földrengés uralkodott Catinában 's más helyeken is. Az emberek házaikat oda hagyván, kajbákba vonták-be magokat. Catanéában ugyan egy ház sem dönt-le, de összehasadatlan se' maradt egy is. Az Aetna hegye' szomszédságában még nagyobb pusztításokat tett a' rengés. Némely faluban minden ház össze romlott. A' megöletett emberek' számát 60-ra sőt 70-re is teszik. Nagy félelem volt a' lakosok közt.

* * *

A. Court Anglus Ministernek e' hónap' 4-dikén az a' szerentséje vala Romában, hogy a' Régens Princzól egy levelet ö Szentségének általadott. Ez a' levél ugyan nem annyira közönséges tárgyakat mint inkább tsak tiszteletbeli köszöntéseket foglalt magában, de még is úgy nézik ezt az ahoz értők mint fontos környülfállást a' következő tekintetekből: — Századok teltek-el, hogy az Anglus Uralkodó maga, levelet nem küldött egyenesen a' Pápához. Kardínális Consalvi 1814-ben éppen azon fényes audiencián mutattatott-be Londonban a' Régens Princznek, mellyen a' parlamentum két házainak küvetségeik a' békekesség' megköszönésére a' Princznél jártak, holott tudjuk, hogy tsak húz esztendőknél-ötte is, Minister Lord Greenville, még hiynitni sem akart egy hivatali levelet, melly a' Pápától érkezett vala, 's ugyan akkor a' Pápának a' Lisbonai Udvarnál lévő Küldöttje Caleppi úr Londonba járván, meg nem nyerhette, hogy papi ruhában a' Kir. Udvarban megjelenhessen.

* * *

Legújabb újságaink ezek: —

Az Algíriai Dey Mártzius' 1-26

napján halt-meg. Halála előtt 4 napokkal kapta vala el a' pestist. Ugyan ennek mérge megölte az ö egygyik feleségét 's két síjait is.

Algiriában olly nagyon kegyetlenkedik a' pestis, hogy napjában 38—40 ember hal-meg.

B é t s.

Mária Ludovika Albertina Hertzegasszonynak Hessen Darmstadt Landgrófnának, Császárné ö Felsége anyai ágon való Nagyannyának meghalálozására nézve, a' Cs. Kir. Felséges Udvar hat hetelig tartó Udvari gyászt rendelvén, azt a' múlt Vasárnap (29-dikben) vette-fel 's a' közönségessé tötetett változásokkal fogja viselni.

Az idvezült Hertzegné, György Hessen-Darmstadti Landgrófnak özvegye, Leingen-Dachsburgi és Broichi született Grófné. Új-Strelitzben Mártzius' 11-dikén mult-ki a' világból. Született 1729-ben Mártz. 26-dikán, a' melly szerint 5 napok híjjával 89 esztendőt élt. Mint több Fejedelmi házaknak törzsök annyát, két Császári, négy Királyi, két Nagyhertzei, és nyolcz Hertzegi familiák gyászolják. Ez a' valóságos Nagy Anya azzal a' ritka szerentsevel dicsőkedhetett, hogy nevezett férjével Hessen-Darmstadti György Wilhelm Landgróffal nemzett 9 gyermekeitől és 3 Vöjtitől, 21 unokákat, 12 Vöunokákat, 56 Unokanokákat 7 Vöunokanokákat, ezekből ismét 11 Unokanokákat, és így mindösszeséggel 122 közelébbi 's távolabbi vérszerént való magzatokat szemléltetett. — Vejei közt van Bavarus Király ö Felsége is. — Vö-Unokái közzé tartozik hasonlóképpen a' Bavariai Koronaörökös Hertzeg, 's Unokái közzé ezen Koronaörökös Hertzegnék életpárja.

Hazai Dolgok és egyéb Toldalékok.

Magyar Ország.

A' Magyar Ország: Tsatorna hajó-zásnak Társasága Mártius' 10-dikén tartotta közönséges Gyűlését, melyben néhai Nagy Méltóságú Gróf Aponyi Antal Cs. Kir. Belső Titkos Tanácsos úr helyébe, a' ki az Elölülőséget holtig viselte, köz megegyezéssel választott Liedeman Udvari Tanácsos úr, a' Tsatorna-hajózás, és a' Bányászság Udvari Commissiójának tagja, 's Leopold Rendének Vitéze, a' kinek ő Felsőge kegyelmesen megengedte, hogy ezen Elölülőséget felvállalhassa. — Bats Vármegyében a' Ferencz Tsatornáján 1817-ben általszállított: 1,145,245 mérő Gabona; 66514 akó Bor; 231422 mázsa Só; 226,435 mázsa Fa; Épületnek való szerek, Dohány, Készén, Bőrök, Gubats, Cser, házi eszközök, üres hordók, Széna, Elecség, öszveséggel 1,260,164 1/4 mázsa teret, mellyet 1154 hajó vitt. Ezek közül némellyek 5,6,7 ezer mázsa teret vittek, sőt egyik 7458 mázsa Sót szállított által. Üreshajó 462 ment által.

* * *

Kiigazító és kiegészítő tudósítás.

Azon Magyarországi újság, melyből mi a' 22-dik számú M. Kurirban a' Debreczeni inneplésekről való tudósítást szóról szóra kinyomtattattuk vala, ekképpen igazította és egészszítette ki azt egy későbbi darabjában: — A' 21-dik leve-lünkben véletlenül a' Debreczeni cikkely elején „a' városa“ szó után kimaradt: valamint 1815-dikben — Azon cikkely 2-dik sorában a' „tartott“ ige után ten-ni kell: „Ugy most is. — Külömben méltónak tartjuk azon innep díszítésé-re tett rendelések között azt is, hogy A' Reformat. templomban minden harangok meghuzásával, 's ágyú lövésekkel az Is-

teni tisztelet 9 órakor kezdődött; a' Can-tor Deákok a' LXXII Zsoltár első Ver-seit éneklették; a' nép pedig azután a' 220-dik Éneknek 1, 2, 6, és 7 Verseit. T. T. Márton József úr a' XXI. Zsoltár 1—4-dik Verseiről igen gyökeresen prédikált, mind előtte, mind utána az innephez alkalmaztatott Könyörgéseket mondván. Jelen voltak nem csak a' Ref. Urak, ha-nem a' Katona 's más köz hivatalbeli Tisztek is; a' Polgári Katonaság puská-ból tett tisztelet lövéseket. Innen a' gyű-lekezetnek színe általment a' Catholicum templomba, hol Fő Tisztelendő N. Vá-radi Kis-Prépost és Plébánus Ur pompás Misét tartott. Egy órakor a' Bika ven-dégfogadóban kezdődött a' Vendégség, mellyre a' Districtualis Tábla Uri tagjai, a' Katona, Commissariatusi, és Sós, 's Hárminczados Tiszt Urak, úgy a' Tiszt. Piáristák 's a' Ref. Professor 's Prédikátor Urak is hivatalosok voltak, 's a' mint az öröm nap kívánta ő Felsőgének, 's az Uralkodó Háznak egésségéért vig pohá-rakat ürítettek, az ágyú lövések kettöz-tetvén a' jókívánásokat. —

* * *

Itt következik hátra lévő része a' Beobachter' azon előadásának, melly a' M. Kurir' 201-dik levéllapján félbe-marsdott, 's a' mellyben ő a' Nagy Ha-talmasságoknak ezen esztendőben lejendő öszszejöveteléről származott költeménye-ket, 's egyebek között azt is megczáfolja, hogy a' Szövetséges seregek, minekután-na az idén Frantziaországot oda hagyják, a' Rénus' jobb partján egy darabig meg-fognak állapni 's a' t. —

„Az 1815-ben Nov. 20-dikán készült Kötésnek 5-dik cikkelyében, úgy mond, ez a' határozás teláltatik: A' Frantzia végtartományoknak ezen katonai el-foglaltatása, öt esztendőnél tovább

ne terjedjen; hamarabb is elvégződhetik, ha három esztendőnek lefolyta után a Szövetséges Fejedelmek a dolgok mind két oldalról való állapotjának 's azon előrevaló lépéseknek, mellyeket Frantziaországban a rendnek és tsendességnek helyreállása addig tenni fog, a Frantzia Király ö Felségével egygyütt érett megfontolás alá vévén, egyenlő módon meggyőzöttetnek affelől, hogy azon okok, mellyek őket ezen eszközzel való élésre felindították vala, többé nintsenek jelen." —

„Innen nyilvánosságosan következik az, hogy ezen kérdésnek, hogy valyon a Fr. végtartományoknak katonai elfoglaltatása az 1818-dik esztendővel megszűnnyön-e, vagy pedig még két esztendeig tartson, tsak majd az öszön kell meghatározatni. Ez az Európa' bátorságára 's boldogságára nézve illy rendkívül nevezetes kérdés, fundamentumos megvizsgálatast kíván, és azon Kabinéteknek, kik en a' kötésnek valóságos foglalatja szerént ezen kérdésnek meghatározatása áll, diplomatikai öszszejövételjek elmúlászatlatlanul szükségessé teszi. —

Az előttünkálló öszszejövételnek tárgya tenát, noha annak resultátumát előre meghatározni akarni, belond vakmerőség volna, tellyességgel nem titok. A' resultátumát előre meghatározni azért nem lehet, minthogy, mivel még ezen öszszejövételben kell kifejtödni annak, hogy valyon olyanok-e a' környüllások, hogy a' katonai munka már megszűnhet, vagy pedig hogy annak fennállani még tovább is szükséges: tehát nem gondolható, hogy magok a' Kabinétek is a' fő kérdést már most, minckelőtte még megvizsgaltatnék, mint meghatározatott dologot úgy tarthassák. —

„Eppen illy kevésbé lehet feltenni, hogy elben az illy bizontalan dologban még későbbi eszközökről is szó lehessen,

mellyek ez vagy amaz esetben elővételhetnének. De ha tsakugyan efféle kigondolt vélekedésekre akarja magát valaki adni, legalább valamely igazságos színűbbet és ügyesebbet kellett volna találni, mint az, mellyet a' jámbor újságolvasók' nyakába tolni iparkodtak. Mert, hogy a' szövetséges Fejedelmek azon armádákat, mellyek a' Frantzia végtartományokat és végvárakat elfoglalva tartják, azokból kihozni akarnák, azért, hogy őket azon határokonkívül a' Rénus' jobb partján ismét mindjárt állásba helyeztessék, ez olly szegény gondolat vala, hogy bajos által látni, mi módon kaphatott tsak egy szempillantatnyi hitelre is. —

„Tsupa költemény minden, a' mit a' Monarkhák' nem soká történeendő öszszejövételének czélzásáról 's munkáiról a' közönséges levelek néhány hónapoktól fogva beszélnek. Söt még tsak a' Congressus nevezethez sem tart ez a' felséges öszszejövétel legkissebb just is, melly nevezettel ma valamelly meghatározott és sokra kiterjedő jelentést foglalnak össze. E' tsak egy nagy tanátskozás végett tartatni fogó öszszejövétel leszén, melyben az Udvarok, kik az 1815-ben Nov. 20-dikán kötött Alkut aláirták, a' dolognak természetével 's az előbbeni környüllásokkal megegygyezőleg, részt fognak venni. Azon tárgyak, mellyeknek ezen öszszejövételen lejendő elővételését az újságírók hirdetik, ettől olly idegenek 's egyrészt olly nevettséges tulajdonságuk is, hogy meg nem érdemlik, hogy egygyenként megigazittassanak. —

Ezen kútföböl folytak mind azok a' hírek, mellyek egy úgymondatott *Separat Congressus*ról elhíreltettek, melly a' fő öszszejövétel előtt Bétsben, Prágában, vagy Krakauban fogna tartatni. Mind ezelet a' híreket legjobban megczáfolja az, a' mit a' Monarkhák'nak a'

következő nyári plánumaikról tudunk. Ő Felsége az Austriai Császár Aprilis' 10-dikén Dalmatzia felé veszi útozását. Ő Felsége az Orosz Császár Aprilis' végén Warchauból, a' maga birodalmának déli tartományain által, Moskauba vissza útozik, a' hova Junius' végén érkezik meg. Ugyan ezen időben fogja a' Pruszsus Király ő Orosz Cs. Felségét 's a' maga láányát Miklós Nagy Herizcgnét, Moskauban meglátogatni. Tsak majd Septemberben fognak a' három Monarkhák az ő összejöveteljeknek addig meghatározatandó helyén megjelenni. —

„Ezen valóságos dolgok elégségesek azon híreknek elosztására, a' mellyek nem egyébnek, hanem tsak az íráshéli nyúghatatlan viszketegségnek köszönhetik származásukat. De a' mellyeknek sorába tsakugyan nem számláljuk mi azt a' beszédet, hogy egy Oroszokból 's Németekből álló fegyveres sereg egy esztendőig a' Rénuis' bal pártján megállapodni fogna, azért, hogy Németországon a' rendet fenntartassa. Az az író, ki ezen tikkelyt a' Rénuisi levelekben kiadta, ezen méltatlan mesét, a' melynek valóságos értelmét nem egy könnyen lehet el nem találni, igen nagyon megtisztelte az által, hogy azt környülállósosan megczáfolta. Ha ennek kigondolójá, ezzel azt a' czélzást tulajdonítják a' Fejedelmeknek, hogy az újításoknak veszedelmes lelkét, mely magát ezerféle ábrázattal mútoztatja, elkergezzék, így elég lehet nékiek tsak ezt felelni, hogy ez a' lélek magát, istené ertette a' ditsőség, még eddig Németországon tsak egy ábrázatban mútatta, és e' se' olly rettenő, hogy valakinek eszébe juthatna, hogy fegyveres erőt hívjon ellene.“

* * *

Tengeri új és nevezetes útozás.

Mi adott most erre alkalmasos.

ságot? — *Mi a' czélja?* — *Mitsoda eszközök fordíttatnak elérhetésére?*

Egy kis írásban, mellyet a' Berli ni újságok után más közönséges levelek is kihirdettek, ekképpen magyarázza ezen kérdéseket: —

Egy rendkívülvaló természeti tűncmény adott, úgymond, az Anglus Országlószéknek alkalmasoságot arra a' gondolatra, hogy ezen útat az északi polushoz éppen most megpróbáltassa. Azon hajósok, kik tsethalsfogásra szoktak járni, olly hírt hoztak vala a' mult esztendőben, hogy azok a' szörnyü nagyságú jégvidékek, a' mellyek több mint 400 esztendőtől fogva Grönlandnak keleti partjával össze fagytak, 's az északra való továbbvezést egészen meggátolták vala, harmadfél esztendőtől fogva, nem tudni mi ok miatt, darabokra szakadozni elkezdettek, és hogy ezen jégvidéknek több mint négy ezer □ mért földnyi kiterjedésü része, darabokra tördelődve, részint térségformájú massákban, részint mint olly magasságra feltornyozódott hegyek, hogy 150 lábnyomnyira is felnyulnak a' vízből, mint valami szigetek, ide 's tova hanyattatnak délfele a' világ' tengerén. Azólta, hogy az említett jégvidék darabokra szakadt, némelly tsethalsfogó hajósok egész a' 81-dik grádusig felevezni lehetségesnek találtak. Sőt az Abcerdeenből való Neptunus nevü hajó az északi szélességnek egész a' 83-dik grádusáig 's 20 minütümáig elment, a' hova már tsak száz Német mértföldnyire van az északi polus. Olof Ocken nevü hajós az Eleonora nevü tsethalsfogó hajóval, Grönlandnak éppen azon partja mellett, melly mint mondók, 400 esztendőnél régebbtől fogva a' fagy miatt egészen hozzájárultatlanná lett vala, a' 80-nadik grádusig nyomakodott az egymástól elvált jégdarabok között. Minthogy tehát az északi tengernek azon jégpokrótza, melly ed-

dig, mint valamely sorompó, a' hajó-
sokot a' továbbvezetésben meggátolta, most
darabokra szakadozott, tehát ezt mintegy
újjal való jeladéznek tartják annak meg-
próbálására, hogy valyon az északfelé
még feljebb találtatható jég is megrepe-
dezett 's egymástól annyira elvált-é, hogy
azok között egy hajó magának egész a'
polusig útát találhasson 's ott a' föld'
golyobissának tulsó oldalára általevezhes-
sen. Ha ez lehetségesnek találtatnék, így
az út Angliából Chináig tsak fél annyi
lenne, mint eddig volt. Hanem (annyi-
valis inkább hogy ezen útról fel se' lehet-
tenni, hogy a' jégtől egész esztendőáltal
öröklé szabad lehessen), telyességgel nem
ezen útnak megrövidíthetődése az az in-
dító ok, a' melyre nézve most ez a' vis-
gélódó útozás-tétettetik, hanem más több
fele, t. i. historiai, természetli historiai,
és egyéb tudományi tekintetek is forog-
nak itt fenn, úgy mint: —

Grönlandia, a' melly északról
délre éppen a' közepén végig mező he-
gyeknek lántza által két részre hasitta-
tik, Daniából és Noavégiából már régen
(több 800 esztendejéne) két rendbéli
szállítványok által két plántanépet kapott
vala, melynek egygyike az ország' jobb,
másika annak bal partját foglalta-el. Ak-
kor termékeny vala Granlândia, mint a'
Grünland nevezet, Német értelmese-
rént, mutatja. Az említett két plánta-
nópnek semmi közösülése nem volt egy-
mással a' szározon, a' köztök elnyúló
járhatatlan hegyek miatt; tsak a' hajó-
zás' segédelmével folytatták egymással a-
kereskedést. A' nyugoti parton lakó nép
azonközben, ámbár már 100 falukra sza-
porodott vala, idővel egészen kiirtatott,
résztint az országnak Eskimos neven
esmeretes régi lakosai, résztint pedig be-
tegségek által. Ekkor Hans Egede
nevű lakos Norvégiából egész házanépe-
vel oda evezelt, hogy azon partot, mel-

lyet azelőtt hazájafjai birtak vala, ismét
megmivelje, 's a' ki olly szerentsés lett,
hogy ott nem tsak megmaradott, hanem
az Eskimos lakosok a' Herrenhuti
missionáriusok' közbenjárása által, kik
ekkor oda vándorlottak vala, a' keresztény
hitre általtérítelvén, az ő maradékaival
békességesen éltek. Az odaszállott Euró-
paiak száma, 1802-tőben 5670-ből, az
egész népé pedig, az Eskimosokat
is ide számlálván, valami 20,000-re
telt. Az égalj ott még olyan engedelmes,
hogy juhát 's egyéb szarvas marhát is
tarthatnak, 's ezeknek kiteleltetésére nyá-
ronáltal elegendő szénát természetnek
az Európaiak; hanem a' sertés nem él-
meg a' hideg miatt. A' keleti parton
megtelepedett plántanépet ellenben már
régen egészesen kivégezte, mint tartják,
az ott megállapodott, a' partal össze-
fagyott, 's néhány száz esztendőkből fog-
va nem tsak ott álló hanem szüntelen
terjedő jégvidék. Ez a' plántanép már
1406-ban százkilentzven falunól nem ke-
vesebből állott, egy Püspökje, templo-
mai 's klastromai is voltak; hanem mint-
hogy illy sok időolta a' jég miatt senki
hozzájok el nem juthatott, azt gondol-
hatjuk, hogy már mindenestől oda lettek.
Az a' sok jég, melly illy véghetetlen nagy-
ságú partot, illy meszszi-re, 's illy soká-
ig bekerítve tartott, valamint az egész
természetet, fát, füvet, és virágot, úgy
az élőállatokat is az emberekkel egyetem-
ben gondolhatóképpen mind összefagy-
lalta (vagy mint magyarul mondják, min-
dent megvett a' hideg), ha tsak azt fel
nem tesszük, hogy az emberek, mint
az északi jeges tengereken lakó, vagy
jégháti medvék, tsupa hallal megélni meg-
ném tanúttak. Ha már most az a' jég-
vidék, melly ezen partokat illy sokáig kö-
rülvéve tartotta, onnét eloszlott, 's ha
az elpusztult partokhoz ismét odaközeli-
teni lehet, elég fontos indító ok leszzen

megtudni iparkodni, hogy mivé lettek azon közel 200 faluk, mellyek régen ott találtattak; 's ha talám magok a' lakosok elenyésztek volna is, tsak meg-lenni fog-nak még; lakhelyeiknek, templomaik-nak, 's egyéb épületeiknek némelly ma-radványaik. Annyi tudva van ezen plán-tanép felől, hogy a' tizenhatodik század' közepéfelé, noha már akkor 150 eszten-deje telt volt el, hogy a' jég miatt Norvé-giából semmiféle hajó oda el nem jutha-tott, még fennállott. Az égélj még ek-kor nem lett volt oly fagyossá, hogy az állatok és füvek ki ne állh. Itak volna, 's valósággal találtatott is még szarvas mar-ha 's egy és más állás: hanem, hogy azóta valyon a' nevedő hideg, embert, barmot, 's mindent nem tett-é sem-mivé? ezt, reménlhetőképpen ez a' mos-tani expedízió fogja kitanulni. 1786 ban utolszor tétetett a' Dánus Országlo-szék próbát, hogy a' leirt szerentsétlen vidékektől valami bizonyost érthessen. Løvenørn nevű Kapitányt küldötte el két hajókkal, de a' ki a' Grönlandiai jég vidékek mellett minden haszon nélkül két hónapig le 's fel evezvén, minekután-na a' parthoz való benyomulásra semmi nyílást nem talált volna, céljának eléré-se nélkül visszaa tért vala, mint szintén az ő két Hadnagyjai is Egede és Rhode, kiket ő, az Experiment nevű ha-lász hajóval, a' próbatételnek folytatásá-ra ott hagyott vala. —

Ha a' tenger a' polusnak szomszéd-ságában is oly szabad talál lenni a' jég-től, mint a' közelebbi két nyáron Grön-landiának keleti partjánál vala, így kétel-kedésnélkül meg fog a' jövő nyáron határoz-tatni, hogy sziget-é Grönlandia? vagy pe-dig összeragad az északi Amerikai szá-ras földel? Éppen ilyen módon világos-ságra fog jöni ezen alkalmatossággal, hogy rajon az a' nagy víz, melly a' mi mostani földkártyáinkon Baffin' öblé-

nek nevezetik, valósággal tsak a' száras földközé benyúló öbl-é, vagy pedig inkább egy oly szabad tenger, mellyen a' polusig fel lehet evezni? *mint ez a' tenger' folyásai, a' tengerben hányódó fák, 's az az út, mellyet a' tzeihalak tartanak, valójában mutatják. Talám ugyan ezen alkalmatossággal még affelöl is lehet végre valami bizonyossabbat meg-határozni, hogy valyon mitsoda befolyá-sa lehet a' polusi jégnek az égéljhoz (Ál-mához)? Már három esztendők teltek-el, hogy az igen hideg nyárok ellen panaszokodunk, 's nem is ok nélkül, mint hogy, mint a' melegmérőlre való figyel-mezések bizonyítják, az 1815. 16. és 17-dik esztendőben Majustól fogva Augustusig 11 grádustól fogva 20-sig volt kisebb a' meleg, mint az 1805. 6. és 7-dik esztendőben ugyan azon hónapokban. Ha Grön-landiában, az annak partja mellett leg-alább is tízezer □ mértföldnyi kiterjedő, 's az 1815-dik esztendőjig mozdulás nél-kül cö állott jég oly nagy hideget oko-zott, hogy nem tsak a' keleti parton mindenek megfagytak, hanem még a' dél-lyb vidékeken is, mint nérszerént Is-landia szigetén, hol annakelőtte erdők 's veteményes kertek találtattak, már most tsak puja (törpe) nyírfa 's tallérnyi nagy-ságú fűskaposzta terem, és hogy az észá-ki partok mellett a' tenger' oly vastagon befagy, hogy a' medvék Spitzbergenről tsordástul menvén rajta Islandiáig, ezen sziget' népének egészen fel kell kelni ellenek — így a' közelebb múlt három nyári rendkívül való hűvös időt is abból magyarázhatjuk meg, hogy a' Grönlan-dia mellett feküdt jégmassa éppen ezen időben szakadozott széllyel 's hajtattott darabokban a' tenger vise által hozzáak közelebb a' déllyb vidékekre, mellyet bi-zonyítanak a' Halifaxból, Newfoundland-ból 's még a' tsukortermő szigetektől is Angliába érkezett hajósok, kik ennek

a' széllyel oszlott jégmassának szörnyű nagyságú darabjait az északi szélességnek még a' 40-dik grádusánál is hőmpöjgeni szülemlették a' tenger' habjai között. (A többi következik).

T u d ó s í t á s.

Nemes Szabad Királyi Debretzen Városában Nemes Csáthy György Övégyénél, a' Város Házával által ellenbenlévő Könyves Boltjában, más több Classicus és elmet gyönyörködtető Könyveken kívül e' következők is találhatóak.

1) Mostani és Régi Nemzeteket, Országokat, Tartományokat, 's a' t. esmeretű Lexicon, melyet szerzett Hübner János, — jobbitott 's alkalmaztatott Sperl Xav. Ferentz, — a' Magyar és Erdély Országi Geographiával közzétesített, a' régi esmeretűvel bővített, a' Tartományoknak a' Bétsi Gyűlés szerént elhatározottatásával tellyesített Fejér György, a' Pesti K. Universitátsnál Oktató. 1815—16, — 5 Tomus, kötetlen 25 fl. bérbe tsinos kötéssel 37 fl. V. Cz. — Nyomtatta Trattner János Tamás, Pesten.

2) Keresztyén Erköltsi Tudomány, írta Tóth Ferentz, a' Pápai Ref. Sz. Ekklésziának Lelki Pásztorja és a' Helvétziai Vallástételt tartó Tul a' Dunai Superintendensia Consistoriumának Egyházi Fő Notáriussa. Nyom. Pesten Trattner János Tamás 1817. kötetlen 7 fl. bérbe tsinos kötéssel 9 fl. V. Cz.

3) *Ladvoeat Apátornak, Párisban Sorbonnai Doctor', Professor' és B. Thecariusnak Historiai Dictionariuma*, Magyar nyelvre fordította, sok megbővítéssel, 's az 1794. ezstendeig élt nevezetes személyek' életeknek hozzáadásával kibővítette Mindszenti Sámuel, Szabad Királyi Rév - Komárom Várossában Evang. Reform. Predikátor. Nyom. Komáromban. 1795. 8 Tomus,

kötetlen 40 fl. bérbe kötve 60 fl. V. Cz.

4) *Magyar Századok. IX-XIII. MCCCIMCDXXXVII.* Írta Virág Benedek, Székes F. Megy. Pap, Néhai Királyi Pfr. — Nyom. Budán 1816. kötetlen 10 fl. 30 xr. tsinosan kötve 12 fl. 30 xr. V. Cz. A' K. Universitás betűivel.

5) *A' Világnak közönséges Historiája*, melyet néhány jeles és hiteles Authorokból kiszedegetett Gróf Gvadányi József Magyar Lovas Generális. Nyom. Pozsonban Wéber Simon Péter 1796. 9 Tomus, bérbe kötve 32 fl. kötetlen 20 fl. V. Cz.

6) *Udík József Császár' Élete és Tettei*, öszveszedte Czövek István. Nyom. Pesten Trattner János Tamás betűivel és költségével 1816, kötetlen 6 fl. kötve 7 fl. V. Cz.

7) *Közönséges Lelki Áldozatok*, avagy az Istent imádó Sz. Gyülekezet Imádságai, az előfordulni szokott alkalmatosságok szerént. Közhaszonra készítette négy szakaszban, kiis adta Szikszai György, a' Debretzeni Reform. Ekklésziának egyik Predikátora. Nyom. Pozsonban Wéber Simon Péter 1807. tsinosan kötve 15 fl. V. Cz.

8) *Magyar Ország' Historiája*, készítette 's kiadta Budai Esaiás. Nyom. Debreczenben Csáthy György 1811. 5 Tomus kötetlen 4 fl. 30 xr. tsinos kötésbe 9 fl. V. Cz.

9) *Exegetica Theologia*, vagy azok a' Tudományok, melyek a' Bibliának helyesen való megismerésére és megvilágosítására tanítanak. Készítette tanítványai számára Varga István, a' Theologiának Doctora és a' Debretzeni Reform. Collegiumban Sz. Irást Magyarázó Professor 1 Darab. Nyom. Debreczenben Csáthy György 1807. kötve 3 fl. 18 xr. V. Cz.

10) *Az Uj Testamento mi Sz. Írásoknak Critica Historiája és*

Hermeneutikája. Az Exegetika Theologia II-dik Részének I. ső Darabja. Készítette Tanítványi számára Varga István. Sz. I. M. D. és Pfr. Nyom. Debretzenben Csáthy György, MDCCCXVI. kötve 2 fl. 18 xr. V. Cz.

11) **Philosophia**, írta Ertsei Dániel. Első Darab Lélek munkái Tudománya. Nyom. Debretzenben Csáthy György 1813. kötetlen 1 fl. 36 xr. kötve 2 fl. 15 xr. V. Cz. 2-dik Darab Ontologia, Metaphysica és Erköltsi Philosophia. Nyom. Csáthy György 1817. kötetlen 1 fl. 36 xr. kötve 2 fl. 15 xr. V. Cz.

— **Statistica**. Írta Ertsei Dániel. Első Darab. Községes Statistica és M. Ország Statisticája. Nyom. Debretzenben Csáthy György 1814. kötetlen 1 fl. 36. kötve 2 fl. 15 xr. V. Cz.

12) **A' Szent Irás Theológiája**, vagy az Iresség Tulománya, melly áll az O és Ujj Testamentomi nevezetesebb Sz. Írásbeli Helyeknek összevezetésében. Irattatott Anglaji Nyelven, Magyarra fordítottatott Pétzeli József Romáromi Reform. Predikátor által. — Wéber Simon Péter betűivel 1792, kötetlen 7 fl. V. Cz.

13) **A' Méhtartásnak** különbözőféle Tartományokra, környékekre, és Esztendőkre alkalmaztatott igen könnyű, hasznos és gyönyörűséges Műdjaja, mellyet Hazájának hasznára összevezedett, megpróbált, és a' maga tulajdon hosszas tapasztalásai után kiadott Káló Péter az Orvosi Tudományok Doctora. Nyom. Egerben, az Erseli Fő Oskola betűivel 1816. kötetlen 7 fl. kötve 7 fl. 30 xr. V. Cz.

Hogy az itt leírt könyveknek árara valamivel többre van téve, mint a' Nyomatás' helyén megkaphatni oka az, mivel a' Vecturázás a' mai időkben legteresebb, a' mint tapasztalni lehet, úgy reménylen, nem fog vissza tetszeni a' Nagy érdemü Publicumnak; a' kinek is minden Praenumeratiót, Comissiót, Subscriptiont' öszve szedésének folytatásával; nem különben mindenféle papicosoakal a' legillendőbb árron teendő továbbiszolgalatomat egész készséggel ajánlom.

N. Csáthy György Özegeye,
's Könyvarosné.

Meghívó - Híradás.

Mélt. Gróf Festetics Imre ó Nagyságának Vas Vármegyében itószegőtől is Szombathelytől is egy óra távolságra fekvő Patty nevü Uradalmában a' Gazdasági Hivatal ezennel közönségesse teszi, hogy a' gyapjusi ümités kedvelőinek társasága a' jövő Májusnak 14-dikén reggeli 9 órakor fogja a' gyapju' megvásárlását, és eladását elkezdi. Ezen Uradalomnak birtokossa különös szerentesjének fogja tartani, ha ezt a' mezői gazdasági innepet a' gyapju' ümitésének mennél több barátjai jelenlétekkal megtisztelik. Kérettetnek egyszersmind a' társasághoz képest mindenek, hogy tulajdon nevelésekből, vagy másféle eladai szánt barmaikból is, küldjenek ide. A' tulajdonos urak, egész barátsággal, gyapjas barmaikkal egyetemben a' lehető megelégedésig fognak fogadtatni.

Kiadta a' Gazdasági Hivatal
Patty on.

3242 forint buszas pénzért, adtak Váltó ezédalában: —
Mártz. 27-dikén 274 $\frac{1}{2}$ — 28-dikén 271 $\frac{1}{2}$ — 30-dikén 271 — forintot.